KRISTEN MYSTIK

V/ CAND. MAG., forfatter og debattør DORTHE ENGER

William Holman Hunt. "The Light of the World" (1851-1853). Alamy Stock Photos.

OVERSIGT OVER FOREDRAGET

- Min baggrund for at tale om mystik
- Hvad er mystik?

- Den kristne mystiks rødder
- Hvorfor mystiker
- Mystik som overgangsritual. Jesus som den kristne urmystiker
- Jesus' mystiske dannelsesrejse:
- Imitatio Christi? (beundre eller efterfølge?)
- Mystikkens to ansigter
- Diskussion

Gottfred Eickhoff (1962): Niels Steensen (1638-1686). Foto: Dorthe Enger. Skulptur af Ignatius af Loyola (1491-1556). Borgen i Loyola, Spanien, hvor han blev født. Foto: Dorthe Enger.

HVAD ER MYSTIK?

- Et globalt religiøst fænomen
- Et kulturelt præget fænomen
- En personlig erfaring: kan indeholde sansemæssige, følelsesmæssige, kognitive og etiske dimensioner
- Erfaringen kan udmøntes i en dannelsesrejse, der ændrer personens verdensbillede og adfærd
- Et biologisk fænomen: fx aktivering af det parasympatiske og sympatiske nervesystem under meditation.
- Et særligt overgangsritual (*mystikos* betyder indviet)

Uden dannelsesrejse bliver man ikke mystiker!

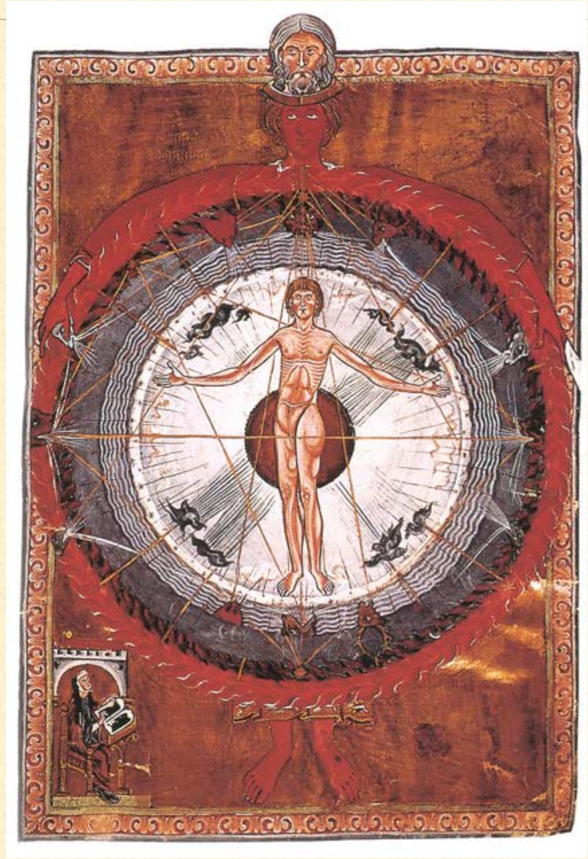

- *Billede: Hildegard af Bingen: (1098-1179): Kosmosmennesket (Alamy- Stock Photos)*

Citater fra kristen mystik

“Kongen bor i sit palads, der er både krig og fare i hans land, men han forbliver alligevel uforstyrret på sin trone.
Således er det også her.
Selvom der er en forfærdelig forvirring i de andre boliger og meget giftigt kryb, og der høres skrig og kiv, så når intet ind i den syvende bolig og får sjælen til at forlade den”.
Teresa af Avila: . Sjælens Slot (1577)

“Jeg vil endnu engang indskærpe, hvor nødvendigt det er, at I ikke bygger på et fundament af bare bøn og kontemplation. Hvis I nemlig ikke koncentrerer jer om dyder og øver jer i dem, vil I aldrig blive andet end dværge”
Teresa af Avila: . Sjælens Slot (1577)

“Slå løs på mit hjerte, treenige Gud, for du
Har endnu kun banket, åndet, pudset og søgt at reparere;
Sådan at jeg kan rejse mig og stå, omstyrt mig og bøj
Din Kraft for at brække, blæse og brænde, og gør mig ny.”
John Donne. Fra sonetten, “Batter my Heart, Three-personed God” (1633)

Foto: Gian Lorenzo Bernini: Skt. Teresa Ekstase (1647-1652)

MYSTIKKENS RØDDER I KRISTENDOMMEN

- Bibelen: “I skal have det sind over for hinanden, som var i Kristus Jesus” (Filipperbrevet 2,5)
- Nyplatonisme, gnosticisme, den apofatiske tradition
- Livsform (ørkenfædre). Modbevægelse mod kristendommens verdsliggørelse
- Forfølgelse: Anklager for blasfemi
- Mystikken integreres i den romersk katolske og den ortodokse kirke med udgangspunkt i klostervæsenet. Forskellige kloster - og bønsformer (næste slide)
- Uadskillelig fra kristendommen/løsrives i Vestlig perennialisme (de evige sandheders filosofi).

KLOSTER MENZINGEN: SCHWEIZ OG LASSALLE-HAUS: BAD SCHÖNBRUNN, SCHWEIZ

(FOTOS: DORTHE ENGER.

HVORFOR MYSTIKER?

- Mystikerens biografi: Udsathed og traume. Særlig disponering for en relation til det transcendente (det der rækker ud over selvet)
- En spontant opstået erfaring af det transcendente, der indleder en dannelsesrejse
- Kan forberedes gennem bøn eller meditation, kan “kemisk” fremkaldes (LSD eller andre stoffer).

MYSTIK SOM OVERGANGSRITUAL: JESUS SOM KRISTENDOMMENS ‘‘URMYSTIKER’’

1. Udskillelsesfasen: Den særlige kaldelse (modsat traditionelle overgangsritualer, der er kollektive og organiserede af samfundet)

2. Den liminale fase: Afdø fra det verdslige og genfødsel ind i det guddommelige (prøvelser)

3. Inkorporationsfasen: Tilbagevenden til verden med evne til at være i både det guddommelige og det verdslige.

Kilde: Arnold van Gennep (etnograf: 1873-1957)

Jesus' mystiske dannelsesrejse:

Udskillelse: Jesus som det særlige barn, truet på livet.

Den liminale fase:

- Dåb af Johannes Døber. 30 år (Evelyn Underhill: Opvågnen)
- Fristelsen i ørkenen: Blive farisæer, udfordre Gud eller få verdslig magt (Evelyn Underhill: Renselse)
- Forklarelsen på Bjerget: Gennemlysning af Gud (Evelyn Underhill: Illumination)
- Lidelseshistorien: Fristelse til at slippe for korsfæstelse (Evelyn Underhill: Sjælens mørke nat)
- Forening med Gud: "I dine hænder betror jeg min ånd" (Evelyn Underhill: Forening)

Inkorporation:

Ikke i Jesus' levetid: Disciplene videreführer hans budskab.

Billede: Matthias Grünewald: Kristi opstandelse (1516) Museum Unterlinden i Colmar, Alsace, Frankrig. Alamy. Stock Photos.

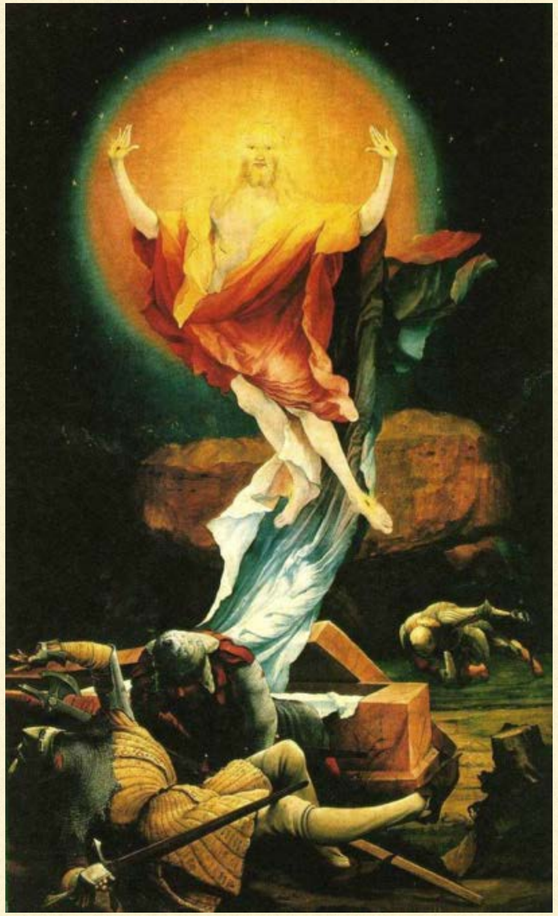

Imitatio Christi? (beundre eller efterfølge?)

Jesus' mystiske rejse er ikke en opgave for kristne. Jesus har gennemført den på menneskehedens vegne. Da mennesket er syndigt, er det troen på Jesus Kristus (menneske og Gud), der vil bane vejen til forening med Gud efter døden og give det styrke til at leve et liv inspireret af Jesus' eksempel. Ud fra denne tolkning bliver Jesus' mystiske rejse et eksempel på "anden hånds mystik" (C. Ceriellos teori), fordi den kristnes rolle er at være tilskuer til Jesus' rejse, men ikke selv at begive sig ud på den.

Jesus' mystiske rejse er en opgave for kristne. Jesus er det store eksempel til efterfølgelse. Her er der tale om *imitatio Christi* (at følge Kristus efter). Selvom mennesket er syndigt, er det skabt af Gud og kan medvirke til sin frelse. Dette syn på mennesket karakteriserer katolicismen. Her accepteres den mystiske rejse, hvis forskellen på Gud og menneske opretholdes; det vil sige forening med Gud, men ikke enhed. Fløje inden for både protestantismen og katolicismen lægger vægt på mystikken med dens fokus på den subjektive oplevelse som supplement til kirkens dogmer.

Jesus' mystiske rejse er relevant for andre end kristne. Gnosticismen tolkede Jesus mystiske dannelsesrejse som et eksempel til efterfølgelse. Jesus er i denne tolkning en lærermester, et særligt menneske, der viser andre mennesker vejen også selvom de ikke er kristne.

MYSTIKKENS TO ANSIGTER

- Den mystiske erfaring kan ledsages af en følelse og erkendelse af, at verden er i orden. Oplevelsen skaber en varig indstilling. En genvunden “resonans” (Hartmut Rosa)
- Mystikeren kan blive en åndelig forandringsagent i sit samfund
- Mystikkens lærere (åndelige vejledere, præster, sheiker, guruer, lamaer) kan undervise og støtte deres elever.

- Erfaringen kan traumatisere eller retraumatisere
- Erfaringen kan ende som en åndelig overspringshandling, være afhængighedsskabende; et “fix”
- Mystikkens lærere (åndelige vejledere, præster, sheiker, guruer, lamaer) kan udnytte magt over elever følelsesmæssigt, åndeligt, økonomisk og seksuelt. Faren ved idealisering.

DISKUSSION

1. Er det blevet lettere at søge mystikkens vej i Danmark?
2. Hvilke udfordringer mødes man med?
- I kirkerne?
- I samfundets sekulariserede verdensbillede?
- I familien?
- Personligt?
3. Hvad kan mystikken bidrage med i nutiden?

Billede: Barn i den bornholmske natur (foto: Dorthe Enger)